

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	322
Land:	Tyrkiet
Kilde:	Regeringskansliet, Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga Rättigheter i Turkiet 2011
Udgivet:	1. juni 2012
Optaget på baggrundsmaterialet:	10. september 2012

REGERINGSKANSLIET

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Turkiet 2011

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna och trendanalys

Förhandlingarna om Turkiets anslutning till EU, och de tydliga krav som ställs där, utgör fortsatt den enskilt starkaste drivkraften för stärkta mänskliga fri- och rättigheter i Turkiet. Under de senaste åren har en lång rad reformer genomförts, huvudsakligen som ett direkt resultat av EU-processen. Demokratiseringsprocessen har stärkts och militärens uttalanden på områden som går utöver vad som normalt är att betrakta som försvars- eller säkerhetspolitik har minskat.

Trots genomförda reformer återstår en hel del arbete innan Turkiet lever upp till den nivå av respekt för mänskliga rättigheter som EU kräver. Det finns idag en tendens att skydda staten snarare än individen från övergrepp från staten, ett resultat av att nuvarande konstitution författades av militären efter en statskupp 1980. Parlamentsvalet i juni 2011 levde upp till internationella normer. En ny, mer demokratisk konstitution utlovades från samtliga större partier i valet. Under 2011 har inte några större reformer för mänskliga rättigheter genomförts, däremot fortgår långsiktiga reformprocesser inom bland annat rättsväsendet. Under 2011 inleddes arbetet med att ta fram en ny konstitution, en process som fortsätter under 2012. Förhoppningen är att den reviderade konstitutionen kommer att sätta individen i centrum och bidra till att förstärka respekten för mänskliga fri- och rättigheter.

Det finns uppgifter som tyder på att fall av misshandel, illa behandling och tortyr i samband med gripanden förekommer. De grövre metoder som tidigare brukats har dock i stort försvunnit. Kritik framförs om att beslut om häktning kan fattas på vaga grunder, samt att långa häktningstider i vissa fall används medvetet som en typ av bestraffning och för att avskräcka.

Det är numera vanligt att i media debattera tidigare tabubelagda frågor såsom minoriteters rättigheter och den kurdiska respektive armeniska frågan. Det är inte längre förbjudet att uttrycka och sprida tankar och idéer på andra språk än turkiska. Man förbjuder inte längre publicering av material på andra språk än turkiska, men publicering av material som hotar statens integritet kan föranleda åtal. Publikationer kan konfiskeras och utgivning av tidskrifter dras in. Möjligheterna att utanför det politiska livet använda andra språk än turkiska, såsom kurdiska, har gradvis förbättrats.

Strafflagstiftningen innehåller artiklar som ger utrymme för bred tolkning i syfte att skydda statens integritet eller beivra att staten, dess högsta företrädare, institutioner och den turkiska flaggan förolämpas. Ett stort antal har väckts mot journalister som bland annat anklagas för att ha brutit mot förundersökningssekretessen förolämpat politiker eller för att stött terrororganisationer, eller agerat å sådana organisationers vägnar. Ett stort antal webbsidor är blockerade efter domstolsbeslut. Ökad internationell kritik har också följt på det stora antalet gripanden av kurdiska aktivister, bland annat ett antal parlamentsledamöter från det kurdiska partiet BDP. EU, liksom andra aktörer, har riktat kritik mot den vida definition av terrorism som ligger till grund för tillslagen mot kurdiska aktivister.

Trots en relativt god ekonomisk tillväxt lever runt 18 procent av befolkningen alltjämt i fattigdom. Detta drabbar inte minst barnen. Värst utsatta är flickor, speciellt på landsbygden och i synnerhet i de sydöstra delarna där gamla traditioner och feodalliknande samhällsstrukturer i kombination med en problematisk säkerhetssituation hindrar utvecklingen. Läskunnigheten är lägre som ett resultat av att flickor inte alltid tillåts gå i skolan. Många kurder lever fortsatt under svåra ekonomiska och sociala förhållanden och diskrimineras i fråga om sina kulturella och politiska rättigheter.

Våld mot kvinnor utgör ett stort problem. Regeringen arbetar dock aktivt för att minska våldet. Kvinnor är tydligt underrepresenterade inom såväl politiken som arbetslivet. Andelen lönearbetande kvinnor i arbetslivet uppgår till cirka 29 procent. Regeringen har dock i ökad utsträckning engagerat sig i olika projekt för att förbättra kvinnors och barns situation.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Turkiet har anslutit sig till samtliga centrala konventioner om mänskliga rättigheter.

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har ratificerats.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn och barnpornografi.
- Flyktingkonventionen, *Convention related to the Status of Refugees*, (tillämpningen begränsas dock till flyktingar från Europa) samt det tillhörande protokollet från 1966.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), bland annat dess sjätte och trettonde tilläggsprotokoll.

Under 2011 ratificerade Turkiet tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot tortyr. Konventionen mot påtvingade försvinnanden har inte undertecknats. Turkiet har inte undertecknat eller ratificerat Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC), men har utfäst sig att ansluta sig i framtiden. Vissa ändringar i såväl konstitutionen som brottsbalken har gjorts för att göra detta möjligt. Turkiet har under 2011 även ratificerat Europarådets konvention avseende förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet samt undertecknat Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.

Turkiet samarbetar med såväl Europarådets som FN:s övervakningskommittéer, specialrapportörer och representanter. Det finns en stående inbjudan till dessa. Under året har kommittéerna för ICESCR och CAT offentliggjort rekommendationer kring Turkiets genomförande av konventionerna. Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter har besökt Turkiet och har under året bland annat presenterat en rapport om yttrandefriheten i landet. Turkiet blev år 2010 föremål för den så kallade universella granskningen i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Frågor som

berördes då var bland annat rättigheter för minoriteter, förhållanden i fängelser, våld mot kvinnor samt yttrandefriheten på internet. Turkiet har agerat konstruktivt i processen.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Förhållandena i landets fängelser fortsätter att förbättras, men mycket arbete återstår. Regeringens reformprogram för fängelser har bland annat lett till utbildning och nyanställning av personal inom kriminalvården. Generellt råder dock brist på personal, inte minst inom ungdomsvården. Minderåriga separeras inte alltid från vuxna i fängelserna. Särskilda anstalter för ungdomsvård finns, och arbete pågår för att utveckla individuella rehabiliteringsprogram och för att förbättra utbildningen för personalen vid anstalterna. Allvarlig kritik har riktats mot långa häktningstider och överbelastade fängelser. Ungefär 27 procent, eller 36 000, av alla frihetsberövade sitter häktade i avvaktan på rättegång eller slutlig dom (se avsnitt 5). För minderåriga är motsvarande siffra cirka 85 procent.

Det finns uppgifter som tyder på att fall av misshandel och illa behandling i samband med gripanden förekommer. De grövre metoder som tidigare använts har dock i stort sett försvunnit. Rätten att få tillgång till en försvarare eller läkare tillämpas inte alltid. (Åtal mot poliser, misstänkta för tortyrbrott, har lett till fällande dom i några fall, men det förekommer att polismål skjuts upp eller läggs ner på oklara grunder (se avsnitt 7).) Turkiet samarbetar med FN:s kommitté för förhindrande av tortyr och samtycker till att dess rapporter publiceras. Den av regeringen deklarerade nolltoleransen mot tortyr har lett till en gradvis minskande omfattning av tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Under året blev Turkiet part i det fakultativa protokollet till FN:s konvention om tortyr.

Förbudet mot att använda något annat språk än turkiska i fängelser är upphävt. Det förekommer att den åtalade får föra sitt försvar på annat språk än turkiska, till exempel någon av de kurdiska dialekterna.

Efter fällande domar i Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg har Turkiet, genom ett nytt system, stärkt respekten för non-refoulementprincipen (det vill säga att flyktingar inte får utvisas till stat där de hotas på grund av kön, religion, etniskt ursprung språk etc). Numera respekteras varje individs rätt att ansöka om asyl och få sin sak prövad.

4. Dödsstraff

År 2002 avskaffades, som en direkt följd av Turkiets EU-anpassning, dödsstraffet för brott i fredstid. Det hade då inte verkställts sedan 1984. Turkiet har ratificerat såväl det sjätte som det trettonde tilläggsprotokollet till den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Skyddet mot godtyckliga frihetsberövanden har stärkts genom reformer i såväl konstitutionen som straffprocesslagen och överensstämmer nu väl med internationell rätt. I fråga om terrorismrelaterad brottslighet gäller separat lagstiftning och det är inte ovanligt att förundersökningsmaterial hemligstämplas och undanhålls den åtalade och dennes försvarsadvokat fram till dess att åtal väcks. På grund av ett långsamt rättssystem kan det ta upp till flera år innan åtal väcks, särskilt vid massåtal. Kritik förekommer mot att beslut om häktning kan fattas på vaga grunder samt att långa häktningstider i vissa fall medvetet används som en typ av bestraffning eller för att avskräcka. Förslag om att starkare grunder ska krävas för häktning i fall som avser terrorismrelaterad brottslighet förbereds av regeringen. Förslag finns också om att straffsatserna för ett antal terrorismrelaterade brott ska sänkas.

Genom en revidering av konstitutionen, efter en folkomröstning hösten 2010, begränsades statens möjligheter att inskränka friheten för turkiska medborgare att lämna landet. Detta är numera endast möjligt efter beslut av domstol.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Turkisk lagstiftning har genomgått omfattande reformer som ett led i EU-anpassningen. Åklagare och domare har genomgått utbildning i mänskliga rättigheter. Det finns dock åklagare och domare som motarbetar reformerna vilket bland annat har sitt ursprung i motsättningar och maktkamp mellan det värdekonservativa regeringspartiet AKP:s politik och personer som anser sig företräda den turkiska republikens sekulära grundvalar.

Ändringar i konstitutionen efter folkomröstningen år 2010 har stärkt parlamentets och presidentens befogenheter att utse ledamöter till konstitutionsdomstolen liksom presidentens möjligheter att påverka sammansättningen av den överstyrelse som utser domare och åklagare. Ändringarna innebär bland annat att antalet medlemmar av konstitutionsdomstolen ökat samt att 16 av överstyrelsens 22 medlemmar väljs direkt av juridiska myndigheter istället för justitieministeriet.

Allmänhetens förtroende för rättssystemet är relativt lågt. Domare är immuna mot åtal, även vad gäller mutbrott. Immuniteten lyfts bara i undantagsfall.

Kritik har riktats mot att justitieministeriet har möjligheter att påverka domstolsadministrationen samt åklagares och domares karriärer. Vidare har försvarsadvokater inte samma status som åklagare och domare.

Turkisk lagstiftning, inte minst strafflagstiftningen, når inte alltid upp till internationellt vedertagna legalitetsnormer. Lagrum är i vissa fall vagt formulerade och kan tillämpas mycket brett. Detta gäller bland annat lagstiftningen för att bekämpa terrorism.

Turkiet har utfäst sig att bevilja resning i mål som man förlorat vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Det har stadgats att turkiska internationella åtaganden vad gäller mänskliga rättigheter har företräde framför nationell rätt. Domare hänvisar i sina domar allt oftare till internationella konventioner om mänskliga rättigheter och Europadomstolens rättspraxis, till exempel till skydd för organisationer som arbetar med homo- bi- och transsexuella (hbt).

Inom rättsväsendet arbetar man för att minska den långsamma gången i rättsprocesserna, och förslag har lagts fram av regeringen som syftar till att minska handläggningstiderna och att fler ärenden kan avgöras på lägre nivåer inom rättssystemet. Med tekniskt bistånd från bland annat Sverige pågår ett arbete för kompetensutveckling inom rättsväsendet. Den turkiska regeringen har även lanserat en nationell handlingsplan för att genomföra en reform av rättssektorn som ett led i EU-anpassningen. Målet är att demokratisera och effektivisera rättsväsendet. Det kan noteras att Turkiet ligger längre fram än till exempel Sverige vad gäller möjligheterna för den enskilde att följa sitt ärendes gång genom rättsprocessen med hjälp av modern informationsteknik, som internet och sms.

Regeringen har instiftat nämnder för mänskliga rättigheter över hela landet med uppgift att ta emot klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Dessa är inte oberoende i förhållande till staten och präglas av bristande resurser. Turkiska justitieministeriet inrättade under sommaren 2011 en särskild avdelning för mänskliga rättigheter med syftet att bland annat verka för att domarna i Europadomstolen efterlevs.

En av de reformer som röstades igenom vid folkomröstningen år 2010 gör det möjligt att införa en ombudsmannainstitution, vilket utgjort ett krav från EU. Ett lagförslag har arbetats fram och förväntas antas under år 2012. Under år 2011 förbereddes också ett lagförslag om att inrätta ett nationellt institut för mänskliga rättigheter. Institutet, som ska vara oberoende, men organisatoriskt inplacerat i premiärministerns kontor, ska kunna utreda kränkningar av de mänskliga rättigheterna både på eget initiativ och efter förslag från medborgare. Det turkiska parlamentets kommitté för mänskliga rättigheter har också

mandat att utreda kränkningar av de mänskliga rättigheterna liksom att ge förslag till lagförändringar och andra åtgärder.

7. Straffrihet

Parlamentariker har immunitet från alla former av civila eller straffrättsliga åtgärder, något som på senare tid alltmer kommit att ifrågasättas.

Trots en stegvis förbättring förekommer kritik om att myndigheterna inte med tillräcklig kraft tar sig an problem med straffrihet för till exempel poliser på ett systematiskt sätt.

Hedersrelaterade brott utreds inte alltid på ett tillfredställande sätt, även om det numera förekommer en mer öppen debatt om problemet.

Arbetet på en ny lag om att inrätta en mekanism för att föra fram klagomål riktade mot polisen har initierats. År 2010 infördes bestämmelser om att poliser, vid demonstrationer, bör bära numrerade hjälmar i syfte att förenkla för individer att framställa klagomål mot en enskild polismans agerande. En ändring i konstitutionen har hävt immuniteten för dem som genomförde militärkuppen 1980 vilket lett till ett antal åtal. Åtal har också väckts mot turkiska säkerhetsstyrkor som anklagas för summariska avrättningar under 1990-talet.

8. Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Enligt konstitutionen råder yttrandefrihet. Det finns dock vissa undantag, framför allt med hänvisning till statens säkerhet och integritet. Strafflagstiftningen innehåller artiklar som ger utrymme för en bred tolkning i syfte att skydda statens integritet, eller ingripa mot att staten, dess högsta företrädare, institutioner och den turkiska flaggan förolämpas. Tolkningsutrymmet, samt otydligheter i lagtexterna, kan göra det svårt att förutse hur lagen kommer att tillämpas. Det kan strida mot de krav för tillåtna inskränkningar av yttrandefriheten som antagits av Europadomstolen

Efter hårt tryck från såväl det civila samhället som EU, reviderades artikel 301 i strafflagen, som möjliggör åtal för brottet ”förolämpning mot den turkiska nationen”. Förändringen har lett till en betydande minskning av väckta åtal mot journalister eller andra personer som till exempel uttrycker synpunkter på den armeniska respektive kurdiska frågan liksom på militärens roll och agerande. Under 2011 väcktes två åtal på basis av artikeln, detta efter särskilt medgivande av justitieministeriet.

Det finns ett stort utbud av tidningar, samt radio- och tv-kanaler, och bredden av åsikter inom medierna är stor. Det är numera vanligt att debattera tidigare tabubelagda frågor, på bästa sändningstid, så som minoriteters rättigheter och den kurdiska respektive armeniska frågan.

Risken för rättsliga ingripanden innebär dock att medierna ibland anses tillämpa viss självcensur. Journalister har hävdats att tidningar, av rädsla för repressalier, har avskedat misshagliga kolumnister. Tusentals åtal har väckts mot journalister som bland annat anklagas för att ha brutit mot förundersökningssekretessen, förolämpat politiker eller för att stött terrororganisationer, eller agerat å sådana organisationers vägnar. Under 2011 har häktningar inte minst fortsatt att ske i de så kallade Ergenekon- och KCK-utredningarna (Ergenekon är en grupp av pensionerade officerare och andra ledande personer som misstänker AKP-regeringen för att hysa islamistiska tendenser. KCK står för den kurdiska organisationen Koma Civakên Kurdistan). Det har lett till starka inhemska och internationella reaktioner. Enligt uppgifter från bland annat EU-kommissionen har runt 2 000 personer tagits i förvar inom ramen för KCK-utredningen sedan 2008. Ett hundratal personer har tagits i förvar inom ramen för Ergenekonutredningen.

OSSE:s representant för mediefrihet har vid ett flertal tillfällen uttryckt oro över att cirka 5 000 webbsidor blockerats på grund av att de innehåller så kallat skadligt innehåll (våld, pornografi, uppmuntran till terrorism med mera). Andra källor gör gällande att antalet blockerade webbsidor uppgår till så många som 18 000. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter har i en rapport från juli 2011 om yttrandefriheten i Turkiet föreslagit ett antal åtgärder för att förbättra respekten för denna, bland annat genom att ändra antiterrorlagstiftningen och brottsbalken.

Någon särskild lagstiftning som avser att inskränka yttrandefriheten med hänvisning till hets mot folkgrupp finns inte.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Enligt konstitutionen råder föreningsfrihet. Det har blivit lättare att grunda föreningar och statens kontroll över deras verksamhet har minskat. Antalet registrerade föreningar har ökat kraftigt under senare år. Det finns samtidigt uppgifter om att polisen, med hänvisning till allmän säkerhet, bevakar vissa organisationers sammankomster.

Demonstrationer får endast förbjudas om det föreligger fara för brott. Det förekommer att säkerhetsstyrkor och polis använder mer våld än nöden kräver

i samband med demonstrationer, speciellt när demonstranterna saknat tillstånd. Det är ovanligt att representanter för dessa styrkor bestraffas för övervåld.

10. Religions- och övertygelsefrihet

Den turkiska konstitutionen fastställer att Turkiet  r en sekulär stat och att religionsfrihet råder. I stort respekteras detta också i praktiken. Spänningar kring religiösa frågor förekommer dock, inte minst mellan sunniter och den betydande minoriteten av aleviter (en muslimsk trosriktning som skiljer sig från majoritetsreligionen, sunniislam. De får inga statliga medel till skillnad från Turkiets sunnimuslimer). Detta har bland annat manifesterats i intoleranta, rasistiska, och främlingsfientliga uttalanden av vissa politiker och inom vissa medier.

Den obligatoriska religionsundervisningen i grundskolor har enligt Europadomstolen bed mats strida mot Europakonventionen då den inte ansetts vara tillräckligt objektiv och pluralistisk. Turkiet har därefter förändrat innehållet i utbildningen.

Kvinnor får inte b ra muslimsk huvudduk vid statliga institutioner. Regeringen, som anser att detta är ett brott mot religionsfriheten, vill avskaffa förbudet och har utsatts för häftig kritik från de delar av samhället som ser sig som beskyddare av det sekulära arvet från republikens grundare Atat rk. Förbudet har dock successivt lättat och vid vissa universitet till ts nu huvudduk.

Endast vissa religiösa minoriteter (judar, grekisk-ortodoxa och armenisk-ortodoxa) erkänns i Turkiet i enlighet med den turkiska tolkningen av Lausannetraktaten från 1923. Detta medför svårigheter för andra trossamfund, som därmed saknar juridisk status och inte får bilda stiftelser och f rsv rva egendom. Utländska präster m ter svårigheter att verka i landet.

En revidering av lagstiftningen om stiftelser, som till stor del reglerar religiösa samfunds (judiska, grekiska och armenisk-ortodoxas) möjligheter att verka, har ökat möjligheten att återfå egendom som tidigare konfiskerats av staten. Alla typer av egendom, såsom skolor och begravningsplatser, omfattas dock inte och inte heller egendom som av staten skänkts eller sålts vidare till tredje person. Det har även blivit lättare att bilda nya stiftelser och att utan förhandstillstånd f rsv rva nya egendomar. Internationella aktiviteter och utländska donationer har också underlättats. Några av de egendomar som nyligen lämnats tillbaka  r Galataskolan, B y kadabarnhemmet i Istanbul vars äganderätt i november 2011 återgick till det grekisk-ortodoxa patriarkatet efter en lång rättsprocess, liksom den grekisk-ortodoxa kyrkan Kimisis Theodokou på  n Bozcaada (Tenedos). Det pågår även ett antal rättsprocesser som rör

både assyr/syrianska individer och religiösa institutioner, till exempel klostret Mor Gabriel.

Det finns restriktioner för religiösa ledare beträffande utbildning och arbets-tillstånd i Turkiet. Imamväsendet är helt statskontrollerat. Den grekisk-ortodoxa kyrkan kräver att få återöppna det teologiska Halki-seminariet, men konstitutionen tillåter inte att utbildning av religiösa ledare sker på privata utbildningsinstitutioner. Regeringen har visat tecken på att vilja lösa frågan och olika alternativ för att kunna återöppna seminariet utreds.

Enligt turkiska myndigheter utgör aleviter de facto sunnimuslimer och aleviternas gudstjänstlokaler, cemevi, erkänns inte som sådana, utan ses som kulturella centra. Därför kan man inte heller få tillgång till det statsstöd som ges till sunniternas moskéer och imamer. Regeringen fortsätter emellertid att ta initiativ för att närma sig alevitiska samfund, något som möts med misstänksamhet hos vissa alevitiska grupper.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

För att ett politiskt parti ska få platser i parlamentet måste det vara representerat i åtminstone hälften av alla de 81 provinserna och en tredjedel av dessas distrikt. De måste dessutom uppnå tio procent av rösterna på nationell nivå. Detta försvårar för mindre partier och partier som har en regional bas. Kvinnor är underrepresenterade i det politiska livet (se nedan och avsnitt 14).

År 2010 blev det genom en lagändring tillåtet för politiska partier att använda sig av andra språk än turkiska under valkampanjer. Därutöver genomfördes reformer för att öka insynen i finansiering av politiska partiers och kandidaters valkampanjer.

Förra årets allmänna val till det turkiska parlamentet, bestående av en kammare, ansågs av internationella observatörer – däribland från OSSE – leva upp till internationell standard vad avser frihet och öppenhet. Av 550 ledamöter i parlamentet är 79 kvinnor (14,3 procent). Av totalt 26 ministrar i regeringen är en kvinna.

Militären har ett stort inflytande och förtroende i Turkiet i frågor som anses vara av betydelse för landets säkerhet. Enligt militärledningen innefattar detta att bevara statens sekulära karaktär liksom den territoriella integriteten (med särskild hänvisning till oron för kurdisk separatism). Militärens uttalanden på områden som går utanför ramen för vad som normalt är att betrakta som försvars- eller säkerhetspolitik har under det gångna året minskat, men det händer fortfarande att man uttalar sig i frågor som är att betrakta som

regeringsmaktens område. Därutöver innebär 2010 års konstitutionella reform en begränsning av militära domstolars jurisdiktion. Möjligheten för militära domstolar att ställa civila inför rätta har tagits bort.

Presidenten har en kontrollerande funktion gentemot parlamentet och den exekutiva makten och har dessutom en omfattande utnämningssmakt, särskilt inom utbildnings- och rättsväsendet. Den nuvarande presidenten använder mycket sällan sin vetorätt som innebär att han kan sända tillbaka ett lagförslag som antagits av parlamentet för ny behandling.

Under året har ett flertal åtal mot kurdiska aktivister, anklagade för brott mot lagen för att bekämpa terrorism, väckts. Det stora antal personer som häktats, i kombination med långa häktningstider, reser frågetecken kring respekten för yttrande- och föreningsfrihet liksom rätten att fritt delta i det politiska samtalet.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

Enligt officiell statistik är arbetslösheten i Turkiet cirka tio procent. Den faktiska siffran är sannolikt betydligt högre. Den informella sektorn är omfattande. Endast 29 procent av kvinnorna i Turkiet förvärvsarbetar. Motsvarande siffra för män är 72 procent. Ungefär tre fjärdedelar av de kvinnor som arbetar inom jordbrukssektorn (cirka 40 procent), arbetar i familj jordbruk utan monetär ersättning. Andelen kvinnor i den offentliga sektorn understiger 20 procent. Antalet kvinnliga chefer i näringslivet ligger på drygt tio procent, varav vissa återfinns i nationellt framträdande positioner.

Arbetsvillkor och arbetsmiljö har på senare år förbättrats betydligt. Lagstiftningen täcker dock inte hela den turkiska arbetsmarknaden. De som arbetar inom den informella sektorn saknar ofta tillgång till sociala förmåner och lagskydd.

Turkiet har ratificerat centrala internationella konventioner och arbetstagare har enligt turkisk lag rätt att vara med i fackföreningar och får därför inte diskrimineras eller avskedas med anledning av detta. Det finns dock brister i lagstiftningen. Bötesbeloppen för arbetsgivare som inte respekterar rätten att gå med i facket är exempelvis för låga för att vara avskräckande. Vissa kategorier av arbetstagare undantas helt från dessa rättigheter. För statstjänstemän och på vissa andra arbetsplatser såsom skolor och banker, råder strejklöshet. Det finns ett allmänt förbud mot politiskt motiverade strejker, sympatistrejker, lockouter eller annan form av ”blockering”. Straffen för deltagande i olagliga strejker är höga. För förhandlingar om kollektivavtal

krävs att fackföreningen representerar minst tio procent av de anställda på arbetsplatsen. I praktiken är det inte ovanligt att arbetare som är fackligt anslutna eller bara kräver sina arbetsrättsliga och fackliga rättigheter avskedas eller trakasseras. Regeringen arbetar på en ny arbetsrättslagstiftning som ett led i EU-anpassningen.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovårdssektorn utgör cirka 5,6 procent av landets bruttonationalprodukt. Tillgången till och kvaliteten på sjukvården varierar beroende på ekonomiska förhållanden och bostadsort. Hälsovårdssystemet, som tidigare varit komplicerat med olika system för olika grupper i samhället, har reformerats. Ett system med ”familjedoktorer” har introducerats och en jämnare indelning av befolkningen vid olika sjukhus har lett till att väntetiden minskat och avsevärt förbättrat tillgången till sjuk- och hälsovård. Sjukförsäkringen är kopplad till förvärvsarbete. Andra alternativ finns för dem som aldrig förvärvsarbetat. Informationen om dessa alternativ är dock bristfällig och tillgången för vissa grupper så som funktionsnedsatta, mindre bemedlade och hushållsarbetande kvinnor är eftersatt, inte minst på landsbygden.

Enligt de senaste tillgängliga uppgifterna är barnadödligheten och spädbarnsdödligheten fortsatt relativt höga, men stadigt sjunkande. Extra satsningar genomförs på området mödravård och barns hälsa.

Ett familje- och socialministerium har etablerats med syfte att samordna ansvariga myndigheter inom området.

14. Rätten till utbildning

Utbildning svarar för cirka 11 procent av landets BNP. Skolplikt råder från sex till 14 års ålder. Ett lagförslag presenterades under året som syftar till att utöka skolplikten till 18 års ålder. Undervisningen är kostnadsfri, men då en rad extra kostnader tillkommer anser sig en del föräldrar inte ha råd att skicka barnen till skolan. Regeringen har lanserat ett pilotprojekt vad gäller obligatorisk förskoleutbildning i 32 provinser. Enligt turkisk statistik ökade andelen barn i förskola från 16 procent år 2007 till 39 procent år 2010. De flesta förskolorna är privata.

Antalet barn i grundskolan, från sex till 14 år, har också ökat och uppgår till cirka 98 procent. Det turkiska utbildningsdepartementet har utvecklat ett system för att förhindra tidiga avhopp. Lagen ger pojkar och flickor samma rättigheter, men drygt 200 000 flickor på landsbygden i åldern 11-14 år går inte i skolan, med analfabetism, och i förlängningen fortsatt fattigdom, som följd. Andelen barn som hoppar av skolan är högre hos säsongsarbetande migranter

och i romska familjer. Under 2011 har Turkiet antagit en lag om utbildning för barn med speciella behov, men lagen har ännu inte genomförts.

Vad gäller barn över 14 år fortsätter andelen som fortsätter sin utbildning att öka och cirka 72 procent av pojkarna och 66 procent av flickorna går i skolan. Cirka 26 procent av flickorna studerar vid högre lärosäten medan motsvarande siffra för pojkar är kring 29 procent.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Turkiets ekonomi utvecklas för närvarande väl och tillväxten för 2011 uppgick till 8,5 procent. Bruttonationalinkomsten per capita uppgick enligt UNDP (FN:s utvecklingsprogram) till 12,246 US dollar per år 2011. Skillnaderna i levnadsstandard skiljer sig emellertid markant mellan olika befolkningsgrupper och regioner. Fattigdomen är störst på landsbygden i östra och sydöstra Turkiet. Cirka 18 procent av Turkiets befolkning lever under fattigdomsstrecket. De rikaste 20 procenten av befolkningen står för nästan hälften av konsumtionen, medan de fattigaste 20 procenten står för mellan fem och sex procent.

Turkiet hamnade på 92:a plats (av 187) i UNDP:s Human Development Index för 2011. UNDP lyfter särskilt fram medellivslängden och antal utbildningsår per person som låga. Jämfört med OECD-ländernas snitt på elva och ett halvt år är det turkiska snittet på sex och ett halvt års utbildning bland det lägsta i OECD. UNDP noterar också en brist på överensstämmelse mellan kvinnors ställning i samhället och den allmänna utvecklingsnivån.

Den interna befolkningsrörligheten har inneburit en ökad marginalisering i storstädernas utkanter, vilket gjort dessa personer socialt utsatta, särskilt kvinnor och barn. Fattigdomsbekämpning har traditionellt betraktats mer som en fråga om välgörenhet än som en rättighetsfråga, men en viss förändring i attityderna kan skönjas.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

På lagstiftningsområdet är utvecklingen positiv. Sedan 2001 har kvinnan enligt civillagstiftningen samma rättigheter som mannen ifråga om äktenskap och barn. Den konstitutionella reform som genomfördes under året stärker ytterligare kvinnors rättigheter genom att öppna upp för möjligheten till positiv särbehandling.

På många områden saknas antidiskrimineringslagstiftning och därmed möjligheter för kvinnor att söka gottgörelse med anledning av diskriminering i till exempel arbetslivet. I början av 2009 bildades ett utskott för män och kvinnors likabehandling i det turkiska parlamentet.

Våld mot kvinnor utgör fortsatt ett omfattande problem. Enligt turkisk statistik utsätts fyra av tio kvinnor för våld i hemmet. Antalet kvinnojourer är fortsatt få, men ökar i antal efter ett aktivt arbete av det nyligen inrättade ministeriet för sociala frågor och familjefrågor som bland annat prioriterar att arbeta för minskat våld mot kvinnor. Totalt finns 83 kvinnojourer i statlig regi. Center för psykosocialt stöd och krishantering finns i 51 regioner.

Skillnaderna mellan landsbygd och städer har minskat. Bristen på kunskap om gällande lagar är emellertid hög och många frivilligorganisationer och internationella organisationer arbetar därför med att göra kvinnor medvetna om sina rättigheter. Det finns dock få statliga program för att hantera dessa problem, även om det politiska intresset har ökat, liksom statliga insatser genom ministeriet för sociala frågor och familjefrågor.

Representationen av kvinnor i parlamentet har som tidigare nämnts ökat, om än från en mycket låg nivå. En medlem av regeringen är kvinna och hon ansvarar för sociala frågor och familjefrågor i ett nyinrättat ministerium. I lokala och regionala församlingar utgör kvinnor cirka fyra Procent. Endast 0,9 procent (27 stycken) av borgmästarna är kvinnor.

Läskunnigheten är högre för män (97 procent) än för kvinnor (88 procent). Cirka fem miljoner av den turkiska befolkningen på drygt 70 miljoner är analfabeter. Av dessa är drygt fyra miljoner kvinnor. I sydöstra Turkiet, där patriarkala klanbaserade strukturer ofta råder, förvägrar familjen inte sällan flickor rätten till utbildning, vilket leder till markant lägre läskunnighet bland kvinnorna i sydöstra Turkiet än bland kvinnor i övriga delar av landet.

Arbetslösheten är högre för kvinnor än för män och många kvinnor på landsbygden utför obetalt arbete i familj jordbruk. Samtidigt är andelen kvinnor bland jurister, läkare och akademiker över 30 procent. Skillnaderna mellan storstad och landsbygd är markanta. Patriarkala klanbaserade strukturer och värderingar är vanligare på landsbygden, liksom hos landsbygdsbefolkning som flyttat in i storstäderna. Flickor registreras inte alltid hos myndigheterna i samband med födsel. Ofrivilliga giftermål, polygami och hedersrelaterade brott förekommer trots förbud i lagen. Rådande värderingar uppges också påverka kvaliteten på de rättsliga undersökningarna av dessa brott.

Turkiet är ett mottagarland och transitland för handel med kvinnor. Turkiska myndigheter bedriver tillsammans med den internationella

migrationsorganisationen IOM , delvis finansierat av Sverige, en kampanj som omfattar bland annat medier, räddningsaktioner via hjälptelefon och utbildning av polis och åklagare. Prostitution är laglig under förutsättning att man har statlig licens. En kvinna som via människohandel tvingats in i prostitution åtalas inte utan betraktas som offer. Däremot kan en kvinna utan licens åtalas.

17. Barnets rättigheter

Turkiet har ratificerat barnkonventionen, dock med reservation mot vissa artiklar som inte anses vara förenliga med den turkiska synen på minoriteters rättigheter. Barnets bästa ska beaktas vid skilsmässa och utomäktenskapliga barn har samma rättigheter som övriga barn.

Barnen utgör en stor grupp i samhället och så många som 34 procent av befolkningen är under 19 år. Barn är oproportionerligt drabbade av fattigdom. Kring en fjärdedel av alla barn under 15 år lever under fattigdomsstrecket, och på landsbygden är siffran ännu högre, nästan 45 procent. Enligt den senaste nationella undersökningen om barnarbete är antalet ekonomiskt aktiva barn i åldrarna sex till 17 år 958 000. Detta är en minskning från 1999 då siffran var 1,63 miljoner.

Antalet barn som inte uppnår fem års ålder är stadigt minskande, men är fortsatt högt internationellt sett, speciellt i regioner där tillgången till mödravård är dålig. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att minska de negativa effekterna av fattigdom, såsom ekonomiska bidrag till familjer som skickar flickor till skolan och bättre tillgång till hälsovård. Barnäktenskap förekommer trots att det är förbjudet i lag.

Turkisk lagstiftning rörande brottsmisstänkta barn har reviderats i enlighet med barnkonventionen och omfattande utbildning om barnkonventionen har genomförts för advokater, åklagare och domare. Man har också inrättat speciella domstolar alternativt sektioner av domstolar för rättegångar med barn som tilltalade. Detta omfattar också från och med 2010 åtal för terrorrelaterad brottslighet. Tillfredsställande tilldelning av resurser till dessa domstolar är ännu inte säkerställd även om en ökad medvetenhet finns hos de ansvariga myndigheterna om bristerna. Straffmyndighetsåldern är tolv år.

Barnens rättigheter har tidigare fått relativt lite uppmärksamhet av såväl regeringen som organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter. Engagemanget har dock ökat och turkiska myndigheter driver idag tillsammans med UNICEF (FN:s barnfond) en lång rad projekt, rörande till exempel fattigdom, barnarbete och flickors skolgång. Många av projekten finansieras till stor del av Europeiska kommissionen.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Turkiet definierar minoriteter enbart på grundval av religion och utesluter, till skillnad från relevanta deklarationer och konventioner om mänskliga rättigheter, nationella, etniska eller språkliga minoriteter. Turkiet har med anledning av detta gjort reservationer till flera konventioner.

Det är inte längre förbjudet att uttrycka och sprida tankar och idéer på andra språk än turkiska. Yttrandefriheten kan dock inskränkas med hänsyn till statens integritet. Man förbjuder inte längre att material publiceras på andra språk än turkiska, men publicering av material som hotar statens integritet kan föranleda åtal. Publikationer kan konfiskeras och utgivning av tidskrifter dras in. Medlemmarna i en organisation får numera på interna möten använda andra språk än turkiska. Organisationer som av myndigheterna anses ha som syfte att ”skapa” minoriteter och förstöra Turkiets enhetliga struktur, kan fortfarande förbjudas.

Debatten om minoritetsrelaterade frågor och kulturella rättigheter har fördjupats genom ett flertal övergripande initiativ. Möjligheterna att utanför det politiska livet använda andra språk än turkiska, såsom kurdiska, har gradvis förbättrats. År 2006 fick en rad privata kurdiska TV- och radiostationer denna möjlighet. År 2009 grundades en statlig TV-kanal som sänder dygnet runt på kurdiska.

Det är numera tillåtet att använda kurdiska under valkampanjer. Däremot är det fortfarande förbjudet att använda andra språk än turkiska i andra politiska sammanhang, till exempel i parlamentet. Konstitutionen förbjuder också att annat språk än turkiska används som undervisningsspråk eller lärs ut som modersmål till turkiska medborgare vid offentliga utbildningsinstitutioner. Privatundervisning i minoritetsspråk, som armeniska, grekiska och kurdiska, är nu tillåten, men många kurser i kurdiska har lagts ner på grund av byråkratiska restriktioner samt ovilja/oförmåga från kurdisktalande personer att betala för att lära sitt modersmål. Det finns f.n. fyra institutioner för universitetsstudier i kurdiska.

Ett antal polisutredningar och rättegångar har initierats gentemot representanter för det kurdiska partiet BDP, inklusive en rad borgmästare (se avsnitt 9), misstänkta för samröre med den i Turkiet illegala organisationen KCK, som av myndigheterna anses vara en del av terrororganisationen PKK.

Flera miljoner människor, främst kurder, men också assyrier/syrianer, lämnade byarna i sydöstra Turkiet från mitten av 1980-talet till slutet av 1990-talet,

framförallt på grund av striderna mellan den turkiska militären och PKK. Det finns cirka en (1) miljon internflyktingar. Många av dessa lever i fattigdom. Deras återvändande försvåras av bristande infrastruktur, dispyter om äganderätt till mark, landminor och i vissa fall motstånd från de så kallade byvakterna (den av staten avlönade lokala milisen). Inte minst assyrier/syrianer har haft svårt att hävda sin äganderätt. En lag om kompensation för skada man lidit i kampen mot terrorismen trädde i kraft 2008 (se avsnitt 18).

Ett nationellt möte om romernas situation anordnades i mars 2010. Ett arbete för att revidera skolböcker och ta bort nedlåtande och diskriminerande textavsnitt har inletts. Även om framsteg skett diskrimineras fortfarande många romer vad gäller tillgång till bostäder, utbildning, social service och anställning.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Turkisk lagstiftning tillåter personer att leva som homo-, bi- eller transsexuell (HBT). Det finns dock ett förbud i strafflagstiftningen mot överträdelser av den allmänna moralen som ibland tillämpas. Samtidigt som transpersoner inom populärkulturen hyllas, diskrimineras eller trakasseras många HBT-personer i det dagliga livet. HBT-personer utsätts för hatbrott och bara under 2011 har minst sex transpersoner mördats. Anmälan om brott leder inte alltid till åtal och straff för förövarna. Det har även förekommit att förövarna fått sänka straff då man ansett att de provocerats till den brottsliga handlingen.

Det finns inte något skydd mot diskriminering av HBT-personer. I samband med reformen av den nya turkiska strafflagstiftningen fanns i lagförslaget sexuell läggning med som en av diskrimineringsgrunderna, men det plockades i slutändan bort. Det finns dock en referens till ”andra skäl”. Detsamma gäller konstitutionen. Militären definierar homosexualitet som en psykoosexuell störning.

Sedan ett antal år har olika HBT-organisationer åtalats av turkiska myndighetsföreträdare för att strida mot lag och moral med yrkande på att de ska upplösas. Samtliga fall har avgjorts till organisationernas fördel, eller avvisats av relevant domstol med hänvisning till såväl turkisk lag som till internationella konventioner om mänskliga rättigheter och EU:s kriterier för medlemskap.

HBT-personer utsätts för de traditionella patriarkala strukturerna och heteronormativa värderingar som inte minst förekommer på landsbygden, och det finns uppgifter om hedersrelaterade brott, trots förbud i lag.

20. Flyktingars rättigheter

Situationen i Turkiet under de senaste decennierna har medfört att många människor emigrerat eller flytt. Även om antalet minskat genererar landet fortfarande asylsökande till EU. Turkiets geografiska placering gör också landet intressant för illegal genomfartstrafik och människohandel från Mellanöstern, Asien och Afrika.

Turkiet har ratificerat 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning, liksom 1967 års tilläggsprotokoll. Dock finns en ingripande reservation – en geografisk begränsning – vilken innebär att konventionen endast tillämpas på personer från Europa. Icke-européer som bedöms vara i behov av skydd ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i avvaktan på vidarebosättning i tredje land, vilket administreras i UNHCR:s (FN:s flyktingkommissariat) regi.

Turkiet saknar motsvarighet till svensk utlänningslag. Arbete pågår med en ny författning som förväntas antas av parlamentet under år 2012. Den nuvarande asylhanteringen bygger på ett samspel mellan UNHCR och turkiska myndigheter. 51 städer har valts ut som temporära uppehållsorter för asylsökande. På respektive ort registreras de sökande hos polismyndigheten som påbörjar identitetskontroll och asylutredning parallellt med den som UNHCR bedriver. Myndigheterna är beroende av UNHCR:s bedömningar och samarbetet bedöms fungera väl.

Cirka en miljon människor beräknas ha lämnat sina hem på grund av stridigheterna mellan den turkiska militären och PKK i sydöstra Turkiet sedan 1984. Majoriteten har inte kunnat återvända hem. Många lever under fattiga och utsatta förhållanden i storstäderna i sydöst eller i västra Turkiet. Ett ansökningsförfarande för att få kompensation för ekonomisk förlust i samband med kampen mot terrorismen har införts.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt officiell statistik är cirka tolv procent av befolkningen personer med funktionsnedsättning. Många personer med funktionsnedsättning göms undan av sina familjer. Ansvaret för omsorg av barn med funktionsnedsättning ligger också huvudsakligen på familjen. Behov av ökad information för att motverka fördomar finns. Fördomar finns framför allt avseende personer med mental funktionsnedsättning.

Det finns små möjligheter till rehabilitering. Tillgången till personliga assistenter, anpassade offentliga byggnader, utbildning och förvärvsarbete är

liten. Mer än en tredjedel av de funktionsnedsatta är analfabeter. Enligt uppgift finns cirka 19 000 anställda med funktionsnedsättning i offentliga institutioner. Av dessa är 15 000 män och 4 000 kvinnor.

En ny lag för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft 2005. Lagen förbjuder diskriminering men innehåller inga sanktionsmedel. Lagen har karaktär av målsättningar och principer snarare än rättigheter, men innebär samtidigt ett steg framåt. Genom en ändring i konstitutionen möjliggjordes under året positiv särbehandling av personer med funktionsnedsättning. År 2010 utnämndes dessutom till ”tillgänglighet för alla-året”.

Ingen nationell mekanism har inrättats för att övervaka efterlevnaden av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett flertal organisationer för mänskliga rättigheter i landet som är oberoende av regeringen. De mest kända är Human Rights Foundation of Turkey (HRFT) och Human Rights Association (HRA). Andra organisationer är KADER och Women for Women's Human Rights som fokuserar på kvinnofrågor. Antalet organisationer ökar och de spelar en mer aktiv roll i det offentliga livet. Det förekommer en ökad dialog mellan företrädare för regeringen och frivilligorganisationerna. EU-ministern träffar varje år företrädare för det civila samhället. Familjeministern genomför regelbundna konsultationer med företrädare för det civila samhället. Inom ramen för att utarbeta en ny konstitution har det civila samhället kunnat bidra. Samtidigt har regeringen fått kritik för att inte ha konsulterat det civila samhället i samband med upprättandet av lagförslagen om ett oberoende institut för mänskliga rättigheter och den nya utbildningsreformen.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

EU-kommissionen har ett nära samarbete med turkiska myndigheter om Turkiets EU-anpassning, bland annat vad gäller mänskliga rättigheter, och kommissionens översynsrapporter till Europeiska rådet torde ha positiv inverkan på utvecklingen av mänskliga rättigheter i landet. Turkiet samarbetar med internationella organisationer på området mänskliga rättigheter, inte minst de FN-organ som finns på plats i landet. Europarådets parlamentariska församling har upphört med sin särskilda övervakning av Turkiet, men

dialogen fortsätter i vissa frågor, såsom utbildningsinsatser inriktade på rättsväsendet. Turkiet intar en restriktiv hållning i samarbetet med OSSE:s minoritetskommissarie.

Den svenska regeringen fattade i januari 2010 beslut om en ny samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Turkiet för perioden 2010 till utgången av 2013. Till de prioriterade områdena hör ökade satsningar på jämställdhet, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter. Samarbetet ska stärka Turkiets demokratiska strukturer och förmåga att genomföra nödvändiga reformer inför ett EU-medlemskap. Konkreta områden för svenskt stöd är lokal demokrati, det civila samhället och dess arbete med mänskliga rättigheter och jämställdhet i olika former samt rättsreformer. Sveriges kommuner och landsting får bidrag av Sida för att administrera vänortssamarbete samt ett kommunalt nätverk mellan svenska och turkiska kommuner och kommunförbund. Domstolsverket har sedan år 2009 ett samarbete med det turkiska justitieministeriet för att öka effektiviteten och stärka förtroendet för de turkiska domstolarna. Insatsens utformning sker löpande i samarbete mellan Domstolsverket och det turkiska Justitieministeriet och omfattar bland annat att etablera en domstol för överklaganden.